

«کار و تلاش»

آموختنی‌ها

۱. معنا و مفهوم آیات درس

۲. ترتیب و اژه‌ها در جمله

۳. مفهوم کار و عمل در زندگی

۴. تبدیل نظم به شعر ساده

۵. آشنایی با کلمات مختلف

۶. آشنایی با پروین اعتصامی و عبدالرحمن جامی شاعران برجسته‌ی ایرانی

جعبه‌ی کلمات

کلمات مترادف

خاکبان: اهل خاک، مردم	کامکار: خویش بخت	صور: تشلیب، بردبار
بیکران: بی پایان	سور: جشن	تیره دل: بد انیش
اعتماد: اطمینان و تکیه به کسی	ژرف: گود، عمیق	خاکدان: دنیای خاکی، این جهان
آسوده: آسوده	خور و خواب: خوردن و خوابیدن	تنی چند: چند تن
قادر: توانا	ستوده‌اند: بسایش کرده‌اند	اندرون: داخل

مسکین: بیچاره، بی نوا، نیازمند، تهیدست

توشه: خوراک اندک یا خوراک برای مدت معینی، آذوقه‌ی سفر

کلمات متضاد

پیری	جوانی	مسکین	ثروتمند
راست‌گویی	دروغ‌گویی	عاقل	نادان
هشیار	نادان	حاضر	غایب

غافل	عقلت	حضور	حاضر	زحمت	مزاحمت
		ملک	ممالک	قناعت	قانع
		حسود	حسادت	فارغ	فراغت

نهاد: کلمه یا گروهی از کلمات که درباره‌ی آن خبر می‌دهیم.
 مفعول: کلمه‌ای است که کاری بر آن واقع شده و نشانه‌ی آن حرف (را) است که می‌تواند در جمله نباشد ولی در معنا به جمله اضافه شود.
 متمم: کلمه‌ای است که تمام کننده‌ی جمله است و بعد از حرف اضافه (از - به - با - در - ...) می‌آید.
 مسند: صفت یا حالتی است که آن را به نهاد نسبت می‌دهیم.
 راه تشخیص نهاد، مفعول و مسند در جمله و شعرا:

مسند	مفعول	نهاد	اجزای جمله
چطور چگونه	چه کسی را چه چیزی را	چه کسی چه چیزی	سؤالات تشییصی
حوشحال مسند	کتاب گلستان را مفعول	چه چیزی را خواند؟ نهاد	مثال

املا دان

یکی از راه‌های تقویت مهارت املا، دانستن و به کار بستن هم خانواده‌هاست. اگر شما کلمات هم خانواده را بشناسی، به راحتی می‌توانی املاهای درست آن‌ها را بنویسی. سعی کن کلمه‌های هم خانواده را در هر درس بیابی. آن‌ها را دسته‌بندی کنی و هم خانواده‌های جدیدی به آن‌ها اضافه کنی. با توجه به درس هفدهم به سؤالات پاسخ بده.
 الف: کلمه‌های زیر را دسته‌بندی کن و در قسمت مربوطه بنویس.

عاقل ≠ نادان
 قناعت ≠ اسراف
 غافل ≠ هشيار
 رحمت - احترام - محترم -
 مراحم { حبيب - محبت -

متضاد

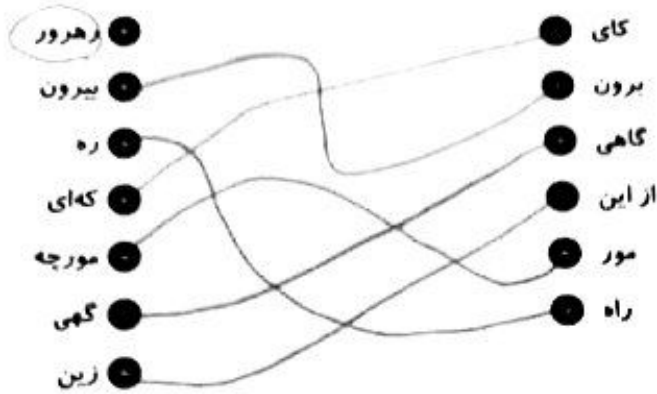
هم خانواده

ب: یک بند بنویس و در آن از حداقل ۴ کلمه‌ی هم خانواده استفاده کن.

او معلم و عالم است. او می‌گوید: «معلوم است که علم و دانش از
 دینار و شمشیر بهتر و سرتراست.»

تمرین

۱ هر کلمه را به کوتاه شده‌ی آن و یا برعکس وصل کن. (یک گزینه اضافی است.)

۲ درستی و نادرستی جملات زیر را مشخص کرده و در صورت نادرستی، درست آن‌ها را بنویس.

الف: مور، سلیمان را به مهمانی دعوت کرد.

ب: در قسمت آخر هر جمله فعل قرار می‌گیرد.

پ: «آراستن» هم معنی «پیرایه» است.

ت: مادر ابوریحان «مهرانه» و پدرش «احمد» نام داشت.

۳ کلمات هم‌آهنگ بیت‌های «فرد» را از روی درس مشخص کرده و به همراه حروف مشترک در کادر بنویس. (به نمونه توجه کن)

وردن خوردن، بردن، بیت ۷	نادان، سلیمان، این بیت ۵	راه، گاه بیت ۳	موری، زوری وری بیت ۱
بیتا، فردا بیت ۱۵	کامکان، بر، بارگاه اری بیت ۱۳	کار، انبار ار بیت ۱۱	گران، جان این بیت ۹

۴ کلمات زیر را با «ان» به صورت جمع در جدول بنویس.

۵	۴	۳	۲	۱		
ه	م	گ	ا	ن		
ح	س	و	د	ا	ن	
پ	ر	ن	د	گ	ا	ن
۵	س	ی	ا	ر	ا	ن
۵	م	ر	ا	ه	ا	ن

۱. همه

۲. حسود

۳. پرنده

۴. هشیار

۵. همراه

حرف اضافه

نمودار مربوط به هر جمله را رسم کن.

الف: پدر و مادرم، شوق آموختن را در من به وجود آوردند.
 نهاد مفعول متم فعل

حرف اضافه

ب: راهنم تعداد سگ‌ها را از جوان پرسید.
 نهاد مفعول متم فعل

مفهوم و معنای مصراع‌های زیر را بنویس.

الف: گه تدبیر، عاقل باش و بینا

ساده‌نویسی: هنگام تقسیم کبری، عاقلانم و بابیش تقسیم بگیر

ب: ره است اینجا و مردم رهگذارند.

ساده‌نویسی: اینجا راه است و مردم از اینجا عبوری کنند.

تصویر زیر به کدام ضرب المثل اشاره می‌کند؟

ضرب المثل:

تپی پای رفتن به از کفش تنگ

کلمه‌های هم آهنگ بیت‌های ۴ و ۶ و ۱۲ را بنویس. سپس آن‌ها را در یک بند روایتی، به کار ببر. خواهی

بیت ۴: پیش ما خوشی
 بیت ۱۲: رنج ما کنج
 بیت ۶: پادشاهی ما

او سعی و تلاش زیادی در پیش گرفته بود و به جز خودش به هیچ کس توجه
 نپس کرد. سلیمان به او گفت: «(از این راه به قصر پادشاهی و حدیث می‌خواهی در
 قصر بخور،)» مورچه گفت: «(من این رنج‌ها را تحمل می‌کنم تا مدت
 زیادی راحت باشم و این پای من را به صد کنج نمی‌دهم.)»

حرف اضافه

نمودار مربوط به هر جمله را رسم کن.

الف: پدر و مادرم، شوق آموختن را در من به وجود آوردند.

نهاد مفعول متم فعل

حرف اضافه

ب: راهنم تعداد سگها را از جوان پرسید.

نهاد مفعول متم فعل

مفهوم و معنای مصراع‌های زیر را بنویس.

الف: گه تدبیر، عاقل باش و بینا

ساده‌نویسی: هنگام تقسیم کبری عاقلانم و بابیش تقسیم بگیر

ب: ره است اینجا و مردم رهگذارند.

ساده‌نویسی: اینجا راه است و مردم از اینجا عبور می‌کنند.

تصویر زیر به کدام ضرب المثل اشاره می‌کند؟

ضرب المثل:

تپی پای رفتن به از کفش تنگ

کلمه‌های هم آهنگ بیت‌های ۴ و ۶ و ۱۲ را بنویس. سپس آن‌ها را در یک بند روایتی، به کار ببر. خواهی

بیت ۴: پیش ما خوشی
بیت ۱۲: رنج و کنج
بیت ۶: پادشاهی ما

او سعی و تلاش زیادی در پیش گرفته بود و به جز خودش به هیچ کس توجه نمی‌کرد. سلیمان به او گفت: «(از این راه به قصر بیا و هر چه می‌خواهی در قصر بخور)» مورچه گفت: «(من این رنج‌ها را تحمل می‌کنم تا مدت زیادی راحت باشم و این پای ملخ را به صد گنج نمی‌دهم)»

با توجه به سوالات داده شده، گزینه‌ی مناسب را مشخص کن.

الف: سراینده شعر، کار و تلاش، است.

(۱) خیام نیشابوری (۲) حافظ شیرازی (۳) پروین اعتصامی (۴) جامی

ب: در نمایش، به بررسی و بازخوانی داستان و انتخاب یکی از شخصیت‌ها، می‌گوییم.

(۱) صحنه پردازی (۲) انتخاب نقش (۳) اجرای نمایش (۴) نقد و بررسی

پ: کدام نام، مناسب جای خالی در عبارت زیر است؟

در سال ۴۰۹ هجری قمری، عزم سفر به هند کرد و من (ابوریحان) نیز همراه او شدم و از این فرصت به دست آمده، استفاده کردم و زبان مردم آن سرزمین را فرا گرفتم.

(۱) سلطان مسعود غزنوی (۲) سلطان محمد خوارزم شاه (۳) سلطان محمود غزنوی (۴) امیر نوح سامانی

ت: مثل «تا تنور گرم است، نان را بچسبان، چه چیزی را بازگو می‌کند؟

(۱) فرصت طلبی (۲) شکیبایی (۳) احتیاط (۴) تحمل

ث: حضرت سلیمان، مورچه را از چه می‌ترساند؟

(۱) گرسنگی (۲) غصه (۳) زیر پا ماندن (۴) سنگینی بار

ج: در کدام گزینه، ترکیب وصفی، وجود ندارد؟

(۱) ملک سلیمان (۲) بارگران (۳) جوان صادق (۴) کار ناپسند

متن زیر را بخوان و به سوالات پاسخ بده.

گنجشک پر کشود و روی باغچه نشست و کسی آن طرف تر کرم کوچکی پیدا کرد. بانوکش آن را برداشت و برای جوجهی تازه از تخم درآمده برد. جوجه، جیک جیک کنان دهانش را باز کرد و گنجشک مادر با حوصله آن را به دهان جوجه گذاشت. بعد از چند دقیقه جوجه سعی کرد پرواز کند و گنجشک بالایی سرش بال می زد. آخر او یک «مادر» بود.

الف: منظور از «پر کشودن» چیست؟

پرواز کردن

ب: حرف «ش» در کلمه «بانوکش» به چه کسی اشاره می کند؟

او (گنجشک)

پ: کدام ویژگی گنجشک «مادر» بودن او را نشان می دهد؟

با حوصله بودن و حمایت از جوجه اش.

ت: شما کدام ویژگی «مادرت» را بیشتر دوست داری؟ چرا؟

مهربانی زیرا مهربانی باعث ایجاد محبت بین اعضای خانواده می شود.